

SAVONIA

■ OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

LAPSEN OIKEUKSIEN TOTEUTUMINEN KUOPION PERHEENTALON TOIMINNASSA

TEKIJÄ: Linta Laitinen

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma	
Työn tekijä Linta Laitinen	
Työn nimi Lapsen oikeuksien toteutuminen Kuopion Perheentalon toiminnassa	
Päiväys 12.4.2018	Sivumäärä/Liitteet 28 / 5
Ohjaaja Tuija Pakarinen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Lastu-projekti sekä Kuopion Perheentalo	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, kuinka lapsen oikeudet toteutuvat Kuopion Perheentalon toiminnassa. Opinnäytetyön toimintaympäristönä toimi Kuopion Perheentalo. Toimeksiantajana opinnäytetyölle toimi Savon Vammaisasuntosäätiön Lastu-projekti.</p> <p>Opinnäytetyön tutkimusaineisto koostui Kuopion Perheentalon työntekijöiden ja kävijöiden haastatteluista sekä Perheentalon toiminnan havainnoinnista. Kyseessä oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimusaineisto analysoitiin sisällönanalyysimenetelmällä.</p> <p>Tutkimuksen mukaan lapsen oikeudet toteutuvat Kuopion Perheentalolla hyvin. Kuopion Perheentalon toiminta on kaikille tasavertaista sekä avointa. Perheentalo koetaan esteettömäksi, eikä siellä esiinny syrjintää.</p> <p>Lapsen oikeudet koskettavat kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia. Opinnäytetyö on ajankohtainen paneutuessaan lapsen oikeuksien toteutumiseen. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää niin toimintaympäristön kuin toimeksiantajan toiminnassa.</p>	
Avainsanat lapsen oikeudet, lapsen etu, syrjimättömyys, esteettömyys	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Author Linta Laitinen			
Title of Thesis Fulfilment of children's rights in the activities of Kuopio Family House			
Date	12.4.2018	Pages/Appendices	28 / 5
Supervisor Tuija Pakarinen			
Client Organisation /Partners Kuopio Family House & LASTU project			
<p>Abstract</p> <p>The purpose of this thesis was to find out how the rights of a child are fulfilled in the activities of Kuopio Family House (=KFH). KFH was the working environment and the client organization for this research was the LASTU project of the Housing Foundation for Intellectually Disabled in Savo.</p> <p>For the thesis the employers and visitors of KFH were interviewed and activities of KFH were observed. Quantitative research method was used and results were analyzed by the content analysis.</p> <p>According to the research results the rights of the child are fulfilled in KFH. The operations are equal and open to everyone. KFH seems to be accessible and there is no discrimination.</p> <p>The rights of the child belong to all children under 18 years old and this thesis is timely because of focusing on the fulfillment of those rights. The results of this research can be utilized in the working environment and also in the client organization's activities.</p>			
<p>Keywords</p> <p>children's rights, child's best interest, non-discrimination, accessibility</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA TOIMEKSIANTAJA	6
3	VIITEKEHYKSENÄ LAPSEN OIKEUDET	8
3.1	Lapsen etu	8
3.2	Syrjimättömyys.....	9
3.3	Esteettömyys.....	9
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	10
4.1	Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu	10
4.2	Aineistonkeruumenetelmänä havainnointi	11
4.3	Aineiston analyysimenetelmänä sisällönanalyysi	11
5	TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	13
6	TUTKIMUSTULOKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	14
6.1	Esteettömyys ja saavutettavuus Perheentalolla	14
6.2	Lapsen osallisuus ja tasavertaisuus Perheentalolla	14
6.3	Lapsen etu ja kuulluksi tuleminen	15
6.4	Lapsen oikeudet työntekijöiden näkökulmasta	16
6.5	Perheentalon kävijöiden näkemyksiä toiminnasta	17
6.6	Kehittämisehdotukset.....	19
7	POHDINTA	21
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	22
	LIITE 1: TIEDOTE OPISKELIJAN TEKEMÄSTÄ TUTKIMUKSESTA.....	24
	LIITE 2: HAVAINNOINTI-LOMAKE.....	25
	LIITE 3: HAASTATTELUKYSYMYKSET PERHEENTALON TYÖNTEKIJÖILLE.....	26
	LIITE 4: HAASTATTELU LUPA.....	27
	LIITE 5: HAASTATTELUKYSYMYKSET PERHEENTALON KÄVIJÖILLE.....	28

1 JOHDANTO

Yhdistyneet kansakunnat, YK, hyväksyi vuonna 1989 lapsen oikeuksien sopimuksen yleiskokouksessaan. Tämä oikeus käsittää ihmisoikeudet, jotka kuuluvat kaikille maailman lapsille. Sopimus asettaa valtioille ensisijaisen vastuun toteuttaa sopimuksen sisältöä. Lapsen oikeuksien sopimus koskettaa kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia ja se on yksi laajemmin ratifioiduista Yhdistyneen kansakunnan ihmisoikeussopimuksista. Vuonna 1991 lapsen oikeuksien sopimus otettiin käyttöön Suomessa. (Unicef 2011.) Lapsen oikeuksien sopimuksen neljä yleisperiaatetta voidaan jakaa seuraaviin teemoihin: yhdenvertaisuuden ja syrjinnän kieltoon, lapsen etuun, lapsen oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen sekä lapsen näkemyksen kunnioittamiseen. (Lapsen oikeudet 2017.)

Opinnäytetyön toimintaympäristönä on Kuopion Perheentalo, joka on matalan kynnyksen kohtaamispaikka Kuopiossa. Kuopion Perheentalon toimintaympäristö on esteetön, jolloin toimintaan tulo mahdollistetaan kaikille halukkaille. (Perheentalo 2017.) Lapsen oikeuksien toteutumiseen kiinnitetään Perheentalolla erityistä huomiota. Esteetön pääsy, kommunikoinnin mahdollisuus ja tasaveritaiset osallistumismahdollisuudet ovat asioita, jotka nousevat esille tutkittaessa lapsen oikeuksia.

Kuopion Perheentalo on matalan kynnyksen kohtaamispaikka perheille. (Perheentalo 2017). Elämässä ihmiset pitävät tärkeimpinä asioina perhettä ja parisuhdetta. Ne nousevat keskeisimmiksi aiheiksi onnellisuuden ja tyytyväisyyden suhteen. Ihmiset hakevat turvaa toisistaan, kun yhteiskunnalliset uhat ovat suuria. Epävarman ja nopean yhteyden maailmassa perhearvot ovat vahvistuneet yhä tärkeämmäksi. Yksilön viihtymistä ja elämisen mielekkyyttä turvaa aina vahvasti perhe. Tutkimuksen mukaan vahva sosiaaliturva sekä hyvinvointivaltiossa asuminen, eivät ole vähentäneet suomalaisilta vahvaa perheen huolehtimisen eetosta. Suomalaisessa yhteiskunnassa avo- tai avioliitto sekä perhe ovat säilyneet keskeisenä instituutioina. Suomessa arvostetaan paljon parisuhdetta sekä perhettä. (Törrönen 2012, 19 – 21.)

Suomessa useat lait ohjaavat lasten oikeuksia. Suomen perustuslain mukaisesti ketään ei saa asettaa eri asemaan ilman hyväksyttävää perustetta alkuperän, sukupuolen, iän, kielen, terveydentilan tai vammaisuuden perusteella. (Perustuslaki.) Tasa-arvolain tarkoituksena on puolestaan estää sukupuoleen perustuvaa syrjintää, edistäen naisten ja miesten välistä tasa-arvoa. Tasa-arvolaissa ei mainita naisten ja miesten lisäksi erikseen lapsia, mutta tasa-arvoa sovelletaan lähtökohtaisesti kaikkien henkilöiden suhteen. Lapsia ei mainita erikseen myöskään yhdenvertaisuuslaissa, mutta yhdenvertaisuutta sovelletaan lähtökohtaisesti kaikkiin henkilöihin. (Flowers 2012, 36.)

”Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystä vastaavasti”. (Perustuslaki 6§). Lastensuojelulaki on myös laki, joka nousee esille tutkittaessa lapsen oikeudellista asemaa. (Nieminen 1990, 1.)

Tässä opinnäytetyön tutkimuksessa tavoitteena on tuottaa tietoa, kuinka lapsen oikeudet toteutuvat Kuopion Perheentalolla.

2 OPINNÄYTETYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA TOIMEKSIANTAJA

Kuopiossa toimiva Kuopion Perheentalo on merkittävässä asemassa lapsen oikeuksien puolesta puhumisessa. Kuopion Perheentalo sijaitsee kauppakeskus Apajassa, aivan Kuopion keskustassa. Perheentalon avajaisia vietettiin tammikuussa 2017, joten vuosi 2018 on toiminnan toinen vuosi. (Kuopion Perheentalo 2017.)

Kuopion Perheentalo on matalan kynnyksen yhteisö, joka tukee lapsiperheiden arkea ja lisää lapsiperheiden osallisuuden mahdollisuuksia. Perheentalo toimii usean toimijan yhteisvoimin. Perheentalo toteutetaan hankkokokonaisuutena vuonna 2016-2018, joissa mukava ovat Laine, Lastu ja Valpas-hanke. Perheentalolla järjestetään lapsiperheille tapahtumia ja toimintaa järjestöjen ja yhteistyöverkostojen yhdistysten yhteistyönä. (Kuopion Perheentalo 2017.)

Kuopion Perheentalo on perheiden yhteinen kohtaamispaikka. Siellä ovat leikkilat lapsille, keittiö sekä hieman rauhallisempi huone esimerkiksi rauhoittumiseen. Perheentalo on esteetön ja sinne ovat kaikki perheet tervetulleita. Perheentalolla voi saada uusia ystäviä, tavata muita perheitä, leikkiä, as-karrella, pelata tai syödä vaikka eväitä. Lapset ovat aina Perheentalolla vanhempiensa vastuulla, mutta Perheentalon ohjaajat tai vapaaehtoiset avustajat voivat auttaa esimerkiksi lapsen pukemisessa. (Kuopion Perheentalo 2017.)

Kuopion Perheentalon toiminta on hyvin monipuolista. Hankkeet koordinoivat yhteistyössä toimintaa Perheentalolle, kuten avointa toimintaa, vertaisryhmien kohtaamista, infotilaisuuksia, koulutuksia sekä tiedonvälitystä. Kuopion Perheentalolla on myös hyvin laaja yhteistyöverkosto, johon kuuluu muun muassa Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piiri, Savonia Ammattikorkeakoulu, Kuopion Pelastakaa Lapset ry, Kuopion evankelisluterilainen seurakunta, Kuopion Hoiva ry, Kuopion kaupunki sekä Vaalijalan kuntayhtymä. Perheentalon toiminnassa on säännöllisesti mukana esimerkiksi Humak, Savon aikuis- ja ammattiopisto ja Kuopion Imetystukiryhmä. Kaikki Perheentalon toiminnot ovat kaikille perheille avoimia ja maksuttomia. (Perheentalo 2017.)

Opinnäytetyöni toimeksiantajana toimi Kuopion Perheentalon Lastu-projekti, jota hallinnoi Savon Vammaisasuntosäätiö. Savon vammaisasuntosäätiö, Savas, on perustettu vuonna 1989 edistämään ja tukemaan erityisesti savon alueella asuvien kehitysvammaisten asumis- sekä päivätoimintojen tilannetta. Savon vammaisasuntosäätiön palvelukodit sijaitsevat Iisalmessa, Kerimäellä, Kiuruvedellä, Kuopiossa, Mikkeliissä, Mäntyharjulla, Pieksämäellä sekä Varkaudessa. Toimintakeskukset sijaitsevat Iisalmessa, Kuopiossa, Mikkeliissä ja Pieksämäellä. Savon vammaisasuntosäätiön arvoja ovat ihminen edellä, uudistuminen sekä avoimuus. (Savas 2017.)

Lastu-projekti toimii Kuopion Perheentalolla toteuttaen ja kehittäen erityistä tukea tarvitsevien, pitkäaikaissairaiden ja vammaisten lasten ja heidän perheiden tarvitsemia tukimuotoja. Lastu-projekti pyrkii vahvistamaan myös Kuopion Perheentalon toiminnassa vammaisten lasten oikeuksia ja osallisuutta. (Kuopion perheentalo 2017.)

Lastu-projektin toiminnalla pyritään saavuttamaan toiminta. Perheentalo on fyysisesti esteetön, joten tämä mahdollistaa vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien lasten mukaan pääsyn mahdollisuuden. Perheentalon toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa ovat mukana vammat sekä erityistä tukea tarvitsevien lasten perheet. (Savas 2017.)

Lastu-projektissa toteutetaan avointa ja ohjattua toimintaa, kuten esimerkiksi tukiviitottuja satu-tuokioita sekä musapiirejä. Nämä toiminnot tarjoavat erityistä tukea tarvitsevien lasten perheille toimintaa, mahdollisuuden vertaistukeen sekä mukavaan yhdessä oloon. Projekti kokoaa Perheentalolle erilaisia toimijoita yhteistyön ääreen, kuten perheitä, ammattilaisia ja eri järjestöjä. Lasten osallisuudesta, osallisuuden tukemisesta ja muista ajankohtaisista teemoista välitetään Lastu-projektin avulla tietoa perheille, ammattilaisille sekä opiskelijoille. Kuopion Perheentalon ja Lastu-projektin toiminnasta välitetään tietoa mahdollisimman esteettömästi, käyttäen erilaisia viestintäkeinoja sekä tiedonvälityskanavia. Lastu-projekti järjestää ja on mukana järjestämässä tapahtumia, jotka tukevat ja tuovat iloa erityistä tukea tarvitseville lapsille sekä heidän perheilleen. Kuopion Perheentalon saavutettavuudesta sekä selkeän ympäristön säilymisestä huolehditaan myös projektin avulla. (Savas 2017.)

3 VIITEKEHYKSENÄ LAPSEN OIKEUDET

Yhdistyneiden kansakuntien (YK:n) lapsen oikeuden sopimus määrittelee lapsen oikeudet. YK:n yleiskokous hyväksyi vuonna 1989 lapsen oikeuksien sopimuksen, ja tämä sopimus tunnustaa kaikkien alle 18-vuotiaiden täydet ihmisoikeudet. Sopimus sisältää 54 artiklaa, ja ne voidaan jakaa kolmeen kategoriaan: suojelu, osuus yhteiskunnan voimavaroista sekä oikeus osallistua. Lapsen oikeudet heijastavat kuitenkin neljää yleistä pääperiaatetta, jotka ovat syrjimättömyys, lapsen etu, oikeus elämään; eloonjäämiseen ja kehittymiseen sekä lapsen mielipiteen kunnioitus. (Flowers 2012, 21 - 22.)

Lapsen oikeudet koskettavat kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia. Lapsen oikeudet ovat määritelty Lapsen oikeuksien sopimuksessa, jossa on 54 eri kohtaa. Kaikki valtiot, Yhdysvaltoja ja Somaliaa lukuunottamatta, ovat ratifioineet tämän sopimuksen. Ennen sopimusta voitiin puhua, että lapselle tuli tarjota riittävästi esimerkiksi huolenpitoa sekä suojelua, mutta sopimuksen myötä muutoksia on tullut. Nyt tarve on muuttunut oikeudeksi, jolloin lapsella on oikeus saada myös terveydenhuoltopalveluita, huolenpitoa, leikkiä sekä maksutonta peruskoulua. Lapsenoikeuksien sopimus loi täten kolmikan-tasuhteen valtion, perheen ja lapsen välille. (Hetemäki, Rontu, Mäki, Mahkonen 2011, 5.) Oikeus leikkimiseen toteutuu hyvin vaihtelevasti eri kulttuurien välillä. Suomessakin eri perheissä lasten mahdollisuudet leikkiin ovat vaihtelevia ja perheiden tuki leikkiin eroaa. Leikki on lasten itsensä rakentavaa toimintaa, jolle lapset eivät itse aseta tietoisesti tavoitteita. Lapset yrittävät leikin avulla kokea ja ymmärtää, mikä heidän elämässään on mielekästä ja millä on merkitystä. Lapsille leikki on luovaa ja esteettistä toimintaa, joka vaikuttaa merkittävästä lapsen kehittymiseen. (Helenius ja Korhonen 2008, 99 - 102.)

Lapsen oikeuksien neljä pääperiaatetta ovat syrjimättömyys, lapsen etu, oikeus elämään; eloonjäämiseen ja kehittymiseen sekä lapsen mielipiteen kunnioitus. Jokaisella lapsen oikeuksia noudattavalla valtiolla on velvollisuus suojella jokaista lasta syrjinnältä. Lapsen etu tulee ottaa ensisijaisesti huomioon kaikissa päätöksissä ja sen tulee mennä myös vanhempien edun edelle. Valtion tulee varmistaa, ettei lapsiin tule kohdistaa kuolemanrangaistuksia tai elämän tahallista lopettamista. Eloonjääminen ja kehitys tulee siis varmistaa. Lapsella tulee olla oikeus ilmaista oma mielipiteensä häneen koskevista asioista ja lapsen pitää tulla myös kuulluksi. (Flowers 2012, 21 - 23.)

3.1 Lapsen etu

Lapsen etu on ensisijaisesti otettava aina huomioon sosiaalihuollon, tuomioistuimen, hallintaviranomaisten ja lainsäädännön mukaisissa toiminnoissa ja päätöksissä. Kaikki sopimusta noudattavat valtiot sitoutuvat myös takaamaan lapsen hyvinvoinnilla välttämättömän huolenpidon ja suojelun. Laitokset ja palvelut mitkä tarjoavat palveluja nimenomaan lapsiasiakkaille, sitoutuvat noudattamaan viranomaistahojen antamia määräyksiä joissa tulee huomioida lapsen etu. (Hetemäki ym. 2011, 37.)

Lapsen etua voidaan kuvata Lapsen oikeuksien komitean mukaan kolmesta eri näkökulmasta. Lapsen oikeuksien komitea korostaa, että lapsen etua arvioidaan päätösten teossa ja päätöksentekijän

tulee pystyä osoittamaan lapsen etu. Lapsen edun toteutumista voidaan arvioida sillä, että huomiota kiinnitettäisiin enemmän lapsen omiin näkemyksiin, perhesuhteiden vaalimiseen, lapsen suojaamiseen ja turvallisuuden säilyttämiseen. Yksittäisen lapsen kohdalla lapsen etu määriytyy tapauskohtaiseen tilannearvioon, johon sisältyy aina myös tulkintaa. (Lapsen oikeudet, 2017.)

3.2 Syrjimättömyys

Lapsen oikeuksien sopimuksessa yksi tärkeimpiä kohtia on syrjimättömyys. Lasta ei saisi koskaan syrjiä hänen sukupuolensa, kielensä, ihonvärinsä, rotunsa, uskonnon tai poliittisensa suuntautumisen vuoksi missään tilanteissa. Syrjintää ja erottelua ei saisi myöskään syntyä vamman, varallisuuden tai lapsen syntyperän vuoksi. (Hetemäki ym, 2011, 27.)

Syrjintä tarkoittaa sitä, ettei lapsen anneta nauttia esimerkiksi kaikista yhteiskunnallisista ja kulttuurisista vapauksista ja oikeuksistaan. Syrjinnästä ei ole yhtä selkeää määritelmää ihmisoikeuslaissa, mutta syrjinnän määritelmä tulee ilmi ihmisoikeuksien perussopimuksessa useissa eri kohdissa. (Flowers 2012, 216.)

Euroopan neuvosto on luonut lukuisia ohjelmia, joilla syrjintää pyritään estämään. Vuonna 1993 on perustettu Euroopan rasismien ja syrjinnän vastainen komitea, joka julkaisee säännöllisesti katsauksia syrjinnästä. Syrjintä sotii täysin ihmisoikeuksia vastaan, sillä kaikille me ihmiset olemme samanarvoisia. (Flowers 2012, 216 - 221.)

3.3 Esteettömyys

Esteettömyydellä tarkoitetaan hyvin laajaa kokonaisuutta, joka mahdollistaa jokaisen ihmisen osallistumisen harrastuksiin, työelämään sekä opiskeluun. Esteettömyys on osa yhdenvertaisuutta ja se tarkoittaa muutakin kuin liikkumisen esteetöntä osallistumista, mihin esteettömyys usein rinnastetaan. Kuuluminen, kommunikoiminen sekä näkeminen ovat yhtä lailla esteettömyyttä, kuin esteetön liikkuminen. (Esteetön 2017.)

Esteettömyys voidaan jakaa fyysiseen sekä sosiaaliseen esteettömyyteen. Fyysisellä esteettömyydellä tarkoitetaan liikkumisen esteettömyyttä, eli liikkumisen esteiden poistamista. Hyvä visuaalinen ja auditiivinen ympäristö tukee myös fyysisen esteettömyyden toteutumista. (Vates 2018.) Sosiaalisella esteettömyydellä tarkoitetaan turvallista, mukaansa tempaavaa ja avointa ilmapiiriä. Sosiaalisesti esteettömässä ilmapiirissä ei hyväksytä syrjintää eikä kiusaamista ja jokaisella osallistujalla on oikeus tulla kuulluksi. (Unicef 2018.)

Esteettömyys on yksi tärkeimmistä edellytyksistä, jonka pitäisi toteutua, jotta yhdenvertaisuus toteutuisi. Vammaiset ovat maailman syrjityin ihmisryhmä ja usealle heille esteettömyys, sekä sen tuomat haasteet ovat osa elämää. Vammaisille kuuluvat samat ihmisoikeudet, kuin muillekin ja fyysisen sekä sosiaalisen esteettömyyden olisi tärkeää toteutua. Apuvälineet ovat myös tärkeässä osassa esteettömyyden toteutumiselle. (Suomen YK-liitto, 2017.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tämän laadullisen tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, kuinka lapsen oikeudet toteutuvat Kuopion Perheentalon toiminnassa. Tutkimus oli ajankohtainen, sillä lapsen oikeuksien toteutumista ei ollut tutkittu aiemmin Kuopion Perheentalolla. Tutkimuksen aihe vastasi suoraan toimeksiantajan tarpeeseen selvittää lasten oikeudet ja osallistumisen mahdollisuudet Kuopion Perheentalon toiminnassa.

Laadullinen tutkimus voidaan yksinkertaisesti määritellä aineistojen muodon kuvaukseksi. Laadullisen tutkimuksen tärkeimpiä tunnusmerkkejä ovat muun muassa aineistonkeruumenetelmä, hypoteesittomuus, tutkijan narratiivisuus sekä harkinnanvarainen otanta. Laadullinen aineisto on pääosin aina tekstiä, joka on voinut syntyä esimerkiksi haastattelujen sekä havainnointien pohjalta. (Eskola & Suoranta 2008, 13 - 24.) Laadullisella tutkimuksella pyritään ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä ja edelliseen lauseeseen viitaten, opinnäytetyöhöni tämä aineistonkeruumenetelmä sopi mielestäni parhaiten.

4.1 Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu

Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu on vuorovaikutuksellinen tilanne, jossa haastattelija esittää haastateltavalle kysymyksiä. Haastattelussa oollaan molemminpuolisessa vuorovaikutuksessa ja eri elämän seikat, kuten sosiaalinen, fyysinen ja kommunikaatio vaikuttavat koko haastattelutilanteeseen. Vuosien saatossa haastattelun muoto on muuttunut yhä enemmän keskustelunomaisempaan suuntaan. Aiemmin haastattelut ovat olleet hyvin kysymys – vastaustyyppisiä. Ryhmähaastattelut eroavat yksilöhaastattelusta sillä, että samaan aikaan haastatellaan useita henkilöitä. Tavoitteena on saada aikaan ryhmäkeskustelua aiheesta, jota haastattelija kaipaa. (Eskola & Suoranta 2008, 84 - 97.)

Aineiston tallennuksen jälkeen tutkija aloittaa aineiston kirjoittamisen tekstiksi. Sanasanaista puhtaaksikirjoitusta kutsutaan litteroinniksi. Litterointi on erittäin hidasta sekä työlästä. (Hirsjärvi ja Hurme 2000, 138-140.)

Opinnäytetyössäni käytin haastattelua aineistonkeruumenetelmänä haastatellessani Perheentalon koordinaattoria ja ohjaajaa sekä Lastu-projektin projektikoordinaattoria. Haastattelut toteutettiin aikatauluhaasteiden vuoksi puhelimitse. Haastattelua varten oli laadittu kysymykset (liite 5), jotka pyrkivät selvittämään, kuinka työntekijät näkevät lapsen oikeuksien toteutumisen Kuopion Perheentalon toiminnassa.

Teemahaastattelussa teemat ja osa tarkentavista kysymyksistä on valittu etukäteen. Haastattelun avulla on tarkoitus selvittää merkityksellisiä vastauksia tutkimusta varten, jota toteutetaan. Teemahaastattelua tehdessä tulee pohtia, esitetäänkö kaikille samat kysymykset ja tarvitseeko kysymykset esittää tietyssä järjestyksessä. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 74 - 77.) Tässä opinnäytetyössä teemat oli valittu lapsen oikeuksien pääteemojen mukaisesti.

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä. Se pohjautuu vuonna 1956 julkaisuun kirjaan *The Focused Interview*, jonka ovat kirjoittaneet Merton, Fisk sekä Kenfallin. Teemahaastattelu nimensä mukaan etenee tietyn teeman mukaisesti. Se ei sido haastattelukertoja tiettyyn määrään tai siihen miten syvälle teeman käsittelyssä mennään. (Hirsjärvi ja Hurme 2000, 47 -48.)

Laaduntarkkailusta voidaan puhua silloinkin, kun tehdään tutkimusta. Aineistoa kerätessä tulisi lähteä liikkeelle siitä, että tehdään hyvä haastattelurunko. Haastatteluvaiheen aikana tekninen välineistö tulisi olla kunnossa. (Hirsjärvi ja Hurme 2000, 184 -185.)

Tätä tutkimusta varten haastattelin myös Perheentalon kävijöitä. Haastatteluihin etsittiin haastateltavia Perheentalon sosiaalisen median kautta, mutta vapaaehtoisia haastateltavia ei löytynyt. Yhteistyössä toimeksiantajan sekä Perheentalon henkilöstön kanssa päätimme, että haastateltavia kysellään paikan päällä Perheentalolla. Vapaaehtoisia haastateltavia löytyi paikan päältä hyvin ja tarvittava määrä haastateltavia saatiin kasaan.

Haastattelin Perheentalolla yhteensä viittä kävijää. Haastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista. Ennen haastattelun aloitusta jokainen osallistuja allekirjoitti kirjallisen suostumuksen (liite 5). Haastattelut nauhoitettiin, jotta aineiston luotettava purkaminen oli mahdollista.

4.2 Aineistonkeruumenetelmänä havainnointi

Havainnointia (observation) käytetään niin arkielämässämme kuin tieteessä. Molemmissa tapauksissa käytämme havainnointiin aistejamme. Tutkijan oma persoona on merkittävässä roolissa havainnoinnin toteutuksessa. Tutkijan ei pitäisi muuttaa tutkittavaan haluamaansa suuntaan. Havainnointi kytkee usein muita tutkimusmenetelmiä saadun tiedon paremmin sen kontekstiin. Voidaan tiivistäen sanoa, että havainnoimalla asiat nähdään oikeissa yhteyksissä. (Valli & Aaltola 2015, 146 – 151.)

Havainnoinnin avulla voimme selvittää, toimivatko ihmiset niin, kuten he sanovat toimivansa. Voidaan sanoa, että tieteellinen havainnointi on tarkkailua, ei pelkästään näkemistä. Havainnointi on todella työläs aineistonkeruumenetelmä. Se on vuosien saatossa jäänyt haastatteluiden ja kyselyiden varjoon. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2004, 201 – 203.)

Tutkimusta varten havainnoin Perheentalon toimintaa kuutena eri kertana. Havainnoinnit ajoituivat loka- ja marraskuulle 2017. Havainnoin Perheentalolla erilaisia toimintoja, niin ohjattua toimintaa, avointa toimintaa kuin järjestettyä tapahtumaa.

4.3 Aineiston analyysimenetelmänä sisällönanalyysi

Valitsin opinnäytetyöni aineiston analyysimenetelmäksi sisällönanalyysin. Sisällönanalyysin avulla pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus yleisessä sekä tiivistetyssä muodossa. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia. Sen avulla pyritään kuvaamaan dokumenttien sisältöä sanallisesti, eli kirjoittaen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103 – 104.) Tässä tutkimuksessa kaikki haastatteluissa syntyneet aineistot

litteroitiin. Litterointi oli työlästä ja kirjoitettua tekstiä tuli yhteensä yli kaksikymmentäviisi sivua. Perheentalon työntekijöiden haastatteluista aineistoa tuli enemmän, kuin kävijöiden. Aineisto alkoi pian toistamaan itseään, joten aineiston tiivistäminen ja johtopäätösten teko oli helppoa.

5 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Eettisyys sosiaalialalla on tärkeä ja merkittävä asia. Eettisyyttä ei voida koskaan nostaa liikaa esille ja sen pohtiminen on tärkeää. Koko opinnäytetyöprosessin työskentelin huomioiden eettisyyden. Yksityöskentely on vaatinut paljon myös pohdintaa, sillä oma työskentely on ollut kaikissa tilanteissa merkittävässä asemassa. Opinnäytetyöprosessin alussa toimeksiantajan kanssa tehtiin myös sopimukset, jossa eettisten arvojen noudattaminen on osa sopimusta.

Vaitiolovelvollisuus on sitonut minua koko opinnäytetyöprosessin ajan. Olen noudattanut sitä ja noudatan sitä myös tulevaisuudessakin. Minulla ei ole oikeutta puhua asioista ulkopuolisille, vaikka opinnäytetyöprosessi on tullut päätökseen.

Valitsin aineiston analyysimenetelmäksi sisällönanalyysin. Sisällönanalyysin avulla pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus yleisessä sekä tiivistetyssä muodossa. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia. Sen avulla pyritään kuvaamaan dokumenttien sisältöä sanallisesti, eli kirjoittaen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103 – 104.) Sisällönanalyysi on sopinut opinnäytetyöni analyysimenetelmäksi hyvin. Kirjoittaminen ei ole vahvuuteni, mutta opinnäytetyön teko on osa oppimista ja kehittymistä sosiaalialan osaajaksi.

Tutkija joutuu usein tilanteeseen, jossa hän pohtii, onko aineistoa riittävästi. On mahdoton sanoa lukumäärällisesti, mikä on riittävä määrä aineistoa. Ajankäyttö on myös asia, jota on tärkeää pohtia. Tiedonkeruuseen ei voi kulua kohtuuttoman paljon aikaa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston määrä on silloin riittävä, kun aineisto alkaa toistaa itseään. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2004, 168 – 171.) Tutkimuksessani aineistoa oli riittävästi, jopa reilusti. Asiat alkoivat toistaa itseään, ja se vahvisti itselleni sen, että aineistoa oli kerätty riittävästi.

Opinnäytetyöhöni osallistuvien ihmisten kunnioitus on ollut itselleni tärkeä asia. Ketään en ole painostanut osallistumaan esimerkiksi haastatteluun ja kieltäytymistilanteissa olen käyttänyt ymmärtävästi ja kohteliaasti. Olen pyrkinyt työskentelemään tasa-arvoa kunnioittaen, huomioiden jokaisen ihmisen yksilöllisyyden.

6 TUTKIMUSTULOKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Opinnäytetyön tarkoitus oli tutkia, toteutuvatko lapsen oikeudet Kuopion Perheentalon toiminnassa. Tutkimus oli laaja, sillä lapsen oikeudet ovat iso ja merkittävä asia. Aineistoa kertyi opinnäytetyöprosessin aikana paljon, haastatteluiden ja havaintojen kautta.

Havainnointilomakkeessa oli yhteensä yhdeksän kohtaa, joita havainnoin asteikolla kyllä, ei tai osittain. Jokaisesta havainnointikerrasta huomioita tuli myös arvioitavien kohteiden ulkopuolelle. Havainnointien teko on haastavaa, sillä havainnoitavaa oli paljon.

Havainnointikerroilla Perheentalolla työskenteli aina yksi työntekijä sekä vaihteleva määrä eri alan opiskelijoita. Yhdellä havainnointikerralla mukana oli myös tulkki. Kävijöitä Perheentalolla oli jokaisella havainnointikerralla vaihteleva määrä, lasten määrän ollessa aina viidestä vajaaseen kahteenkymmeneen. Kävijämäärästä oli haastavaa pitää lukua, sillä keskityin havainnoimaan Perheentalon toimintaa.

6.1 Esteettömyys ja saavutettavuus Perheentalolla

Lapset voivat liikkua esteettömästi. Tämä toteutuu Perheentalolla osittain. Tilat ovat fyysisesti esteettömät, mutta matot lattioilla voivat hankaloittaa näkövammaisen sekä pyörätuolia käyttävän liikumista. Lelujen määrä lattioilla oli hyvin vaihteleva ja tähän vaikutti paljon se, kuka henkilöstöstä oli työvuorossa. Runsas lelumäärä lattialla altistaa myös tapaturmille, esimerkiksi kaatumiselle.

Lapset voivat kommunikoida muiden kanssa. Kuopion Perheentalolla mahdollistetaan kommunikaatio hyvin monipuolisesti. Tiloista löytyy hyvin kommunikaatioon käytettäviä kuvia ja osa toiminnoista on kuvitettu. Vieraskieliset kävijät huomioidaan yksilöllisesti ja henkilöstö puhuu sujuvasti englantia. Kahdella havainnointikerralla viittomia käytetään ahkerasti ja tämä lisää kommunikaation mahdollisuuksia. Selkokielen käyttö Perheentalolla on vaihtelevaa.

Lapsia ei syrjitä. Kuopion Perheentalolla ei syrjitä ketään kävijöitä, ei lapsia eikä heidän vanhempiaan. Syrjintää kävijöiden keskinäisessä keskuudessa ei myöskään esiintynyt havainnointikerroilla.

Syrjintää ja kiusaamista ei esiintynyt Perheentalolla, ei lasten eikä aikuisten välillä. Syrjimättömyys toteutuu Perheentalolla erinomaisesti. Kiusaamista ei myöskään esiintynyt millään havainnointikerroilla.

6.2 Lapsen osallisuus ja tasavertaisuus Perheentalolla

Lapset voivat osallistua kaikkiin toimintoihin. Perheentalolla lapset voivat osallistua kaikkiin toimintoihin niillä kerroilla, kun henkilöstö ohjaa kävijöitä ja ottaa heidät ovelta vastaan. Kävijöiden vas-

taanotossa oli hyvin suuria eroavaisuuksia havainnointikertojen välillä. Perheentalon tutuille kävijöille osallistuminen kaikkiin toimintoihin mahdollistuu erinomaisesti.

Lapsilla on oikeus ilmaista mielipiteensä. Jokaisella havainnointikerralla lasten oikeus mielipiteen ilmaisuun toteutuu hyvin. Lapset voivat osallistua sellaiseen toimintaan, mihin he itse haluavat. Lapset saavat myös valita leikin, johon he osallistuvat.

Henkilöstö kohtelee kaikkia lapsia tasavertaisesti. Henkilöstö kohtelee pääosin lapsia tasavertaisesti. Kahdella havainnointikerralla oli havaittavissa sitä, ettei Perheentalon kävijöitä oltu vastaanottamassa ovella. Uusille kävijöille tämä voi olla hämmentävää ja toimintaan osallistuminen voi olla haastavaa, ellei jopa mahdotonta.

Perheentalon toiminnassa ei lapsen oikeuksien toteutumisen suhteen ole eroavaisuutta, onko kyseessä tapahtuma, avoin toiminta tai ohjattu toiminta. Tämä kertoo toiminnan tasaisuudesta ja laadukkuudesta. Toiminta on suunniteltua ja työntekijät toimivat ammattimaisesti. Toimintojen ja tapahtumien suunnitteluun on nähty paljon aikaa ja vaivaa.

Työntekijät ovat avainasemassa lapsen oikeuksien toteuttajina. Työntekijän roolilla on valtava merkitys, toteutuvatko lapsen oikeudet vai ei. Perheentalon ulkoiset puitteet ovat laadukkaita niin esteettömyyden kuin muunkin suhteen, joten ainoa asia joka havainnoinneissa aiheutti ristiriitaa lapsen oikeuksien toteutumiselle, oli työntekijöiden toiminta.

Lapsen oikeudet ovat jokaisen lapsen oikeus. Havainnointien perusteella voin todeta, että lapsen oikeudet toteutuvat Kuopion Perheentalon toiminnassa pääosin hyvin.

Erytistätukea tarvitsevien lasten osallistuminen Perheentalon toimintaan oli vaihtelevaa. Heitä kuitenkin oli, joten voin todeta, että toiminta on kaikille avointa. Perheentalon avoimen toiminnan päivinä kävijöitä on paljon. Pohdin, ovatko nämä kerrat esimerkiksi aistiyliherkille lapsille mahdollisia osallistumisen suhteen. Jopa neljälläkymmenellä prosentilla autistisista lapsista on aistiherkkyyttä. Aistiherkkyys vaikuttaa yhteen tai useampaan aistijärjestelmään niin, että aistimukset tuntuvat todella voimakkailta. Yleensä aistiherkkyys liittyy kosketukseen tai ääneen. (Attwood 2005, 153 -158.)

6.3 Lapsen etu ja kuulluksi tuleminen

Lasten mielipiteitä kuunnellaan. Perheentalolla kuunnellaan lasten mielipiteitä hyvin. Työntekijät kohtaavat jokaisen lapsen yksilöllisesti ja kunnioittavat kunkin perheen omia arvoja.

Lapsia kohdellaan hyvin. Havainnointikerroilla lapsia kohdellaan Perheentalolla hyvin. Minkäänlaista kaltointa tai epäasiallisuutta ei esiintynyt.

Lapsia kiusataan tai kohdellaan huonosti. Havainnointikerroilla ei ilmennyt lasten kiusaamista eikä huonosti kohtelua. Myöskään aikuisten välistä kiusaamista ei esiintynyt.

6.4 Lapsen oikeudet työntekijöiden näkökulmasta

Työntekijöiden haastattelut toivat mukanaan vaihtelevaa tietoa. Tiettyjä eroavaisuuksia oli havaittavissa haastateltavien mielipiteiden ja ajatusten välillä. Jokainen henkilö työskentelee omaa persoona käyttäen, joten mielipide-erot ovat normaaleja, työskentelemme millä työkentällä tahansa.

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että lapsen oikeudet tunnetaan pääpiirteittäin. Kaikki kertoivat, että lapsen oikeudet on luettu, mutta ulkoa niitä ei kukaan muistanut. Pelastakaa lapset ry perustuu lapsen oikeuksiin ja kaikkien uusien työntekijöiden kanssa käydään läpi lapsen oikeudet. Perheentalon toiminta rakennetaan aina lapsen etu edellä, joten lapsen oikeudet näyttäytyvät Perheentalon arjessa vahvasti. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että työntekijät eivät tunne lapsen oikeuksia niin hyvin, kuin ne pitäisi tässä työssä tuntea.

”Perheentalon toiminta on lapsilähtöistä, mutta pohditaanko Perheentalon arjessa lapsen oikeuksia?”

Haastateltavat olivat kaikki sitä mieltä, että Perheentalon koulutettu henkilöstö on tärkeässä roolissa lapsen oikeuksien toteutumiselle. Toimintaa suunniteltaessa henkilöstö miettii jo, onko toiminta lapsen edun mukaista. Kaikessa toiminnassa pyritään tasa-arvoiseen osallistumismahdollisuuteen sekä toiminnan tasa-arvoon. Perheentalolla ei koskaan aseteta lapsia eriarvoiseen asemaan. Haastattelussa tuotiin esille myös vammaisten lasten näkökulma – erityisetkin tarpeet tulee ottaa huomioon. Perheentalolla dokumentit on käännetty selkokielelle, tämäkin vahvistaa lapsen oikeuksien toteutumista.

Toiminnan pyrkiessä tasa-arvoon olemme kuitenkin sellaisen tilanteen edessä, ettei kaikkia ihmisiä saavuteta. Sosiaalinen media, erityisesti facebook, tavoittaa kävijöitä paljon ja viranomaiskontaktit vievät myös eteenpäin viestiä Perheentalon olemassaolosta. *”Ihminen joka todella tarvitsee apua, ei jaksa lähteä Perheentalolle”* – tuli haastattelussa yhtenä asiana esille.

Ohjaajat tervehtivät jokaisen Perheentalolle tulijan. Tämä luo jo matalaa kynnystä osallistumiselle. Jokainen osallistuja itse päättää osallistumisen Perheentalolle – tänne ei ole kenenkään pakko tulla. Perheentalolla saa vain olla, kenenkään ei ole pakko osallistua esimerkiksi ohjattuihin toimintahetkiin.

Työntekijät nostivat esille: *”Perheentalo ei voi olla täysin esteetön, mutta rakennamme siitä sellaista”*. Esteettömyydestä tuotiin esille useita seikkoja: toimintaan ei ole etukäteisilmoittautumista, toiminta on kuvitettua ja henkilöstö on koulutettu kohtaamaan erityislapsia. Perheentalolla tarjotaan yhdenvertainen mahdollisuus osallistua toimintaan ja positiivinen erityiskohtelu on myös käytössä. Haastattelussa tuli esille, että Perheentalolla esteettömyys huomioidaan usealla eri tavalla.

Perheentalon syrjimättömän ilmapiirin muodostamiseen vaikutetaan haastatteluissa tulleiden vastausten mukaan kaikella toiminnalla. Kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että Perheentalolla ei esiinny syjin-

tää ja se pyritään välttämään tulevaisuudessakin. Kaikki kävijät kohdellaan tasa-arvoisesti, huomioiden jokaisen yksilölliset asiat.

Työntekijät painottivat sitä, että lapset ovat vanhempien vastuulla Perheentalolla. Mahdollisiin kiusaamistilanteisiin puututaan, mutta on tärkeää huomioida, että vanhemmilla on erilaisia kasvatuskäytäntöjä. Perheentalolla ei ole sääntöjä, sillä sanana sääntö on jo hyvin rajoittava. Henkilöstö pitää todella tärkeänä sitä, että kävijät voisivat olla Perheentalolla kotoisesti.

Työntekijät pohtivat, että periaatteessa Perheentalolle voi tulla aina aukiolojen puitteissa, eikä ennakkoilmoittautumisia ole. On olemassa kuitenkin mahdollisuus, että on tilanteita joissa Perheentalolla on paljon kävijöitä ja ääntä, ettei aistiyliherkkä lapsi voi osallistua toimintaan, vaan hän joutuu kääntymään portilta pois.

Perheentalolla kiinnitetään huomioita kaiken aikaan: mitä lapsi haluaa, millä mielellä lapsi on ja haluaako lapsi osallistua toimintaan. Näiden avulla lapsen mielipidettä kuullaan. Perheentalon henkilöstö kyselee kävijöiltä tunteita, oliko kivaa? Tiloja havainnoidaan myös kaiken aikaa, missä lapset erityisesti leikkivät ja missä taasen on väljempää.

Perheentalolla kommunikaatiomenetelminä käytetään puhetta, eleitä, elekieltä ja kuvia. Tukiviittomia ei kaikki hallitse, mutta niiden suhteen oltiin järjestässä koulutusta.

Haastatteluissa tulleiden vastausten mukaan Perheentalon henkilöstön ammattitaitoa pidetään yllä osallistumalla eri koulutuksiin ja Perheentalon yhteisölliseen kehitykseen, johon kokoonnutaan kolme tai neljä kertaa vuodessa. Perheentalolla järjestetään tiimipalavereita, joissa pohditaan omaa työtä ja työskentelyä. Työntekijöiden pysymistä ammattiasioiden suhteen ajan tasalla pidetään myös tärkeänä. Tutkimusten seuraaminen sekä kirjallisuuden ja ammattilehtien seuraamista pidettiin myös hyödyllisenä ja tärkeänä ammattitaidon ylläpitämisen suhteen.

6.5 Perheentalon kävijöiden näkemyksiä toiminnasta

Perheentalon kävijöiden haastatteluiden vastaukset olivat hyvin yhtenäisiä. Kaikki viisi haastateltavaa olivat sukupuoleltaan naisia. Haastatteluun osallistuvista yhtä lukuun ottamatta kaikki olivat käyneet Perheentalolla useita kertoja. Perheentalon toimintakulttuuri oli heille tuttua.

Vastaajat tietävät lapsen oikeudet hyvin pintapuolisesti. Jokainen oli kuullut lapsen oikeuksista, mutta mitä ne sitten tarkemmin tarkoittivat, oli vastaajille epäselvää. Yksi vastaajista pohti tietävänsä omat oikeudet, mutta koki lapsen oikeudet vieraammiksi.

Perheentalolla huomioidaan lapsen oikeuksien toteutuminen hyvin. Perheentalo tarjoaa monipuolista ohjelmaa, joka huomioi myös erityislasten tarpeet. Jokainen lapsi saa tulla Perheentalolle täysin omana itsenään. Yksi vastaajista muisteli hänen ensimmäistä saapumista Perheentalolle kertoen,

kuinka lämmin vastaanotto häntä odotti. Perheentaloa pidetään matalan kynnyksen paikkana, jonne halutaan tulla uudestaan.

Perheentalon toiminta koettiin hyvin avoimeksi ja tasavertaiseksi. Eri kulttuurien mukana olo koettiin positiiviseksi asiaksi ja vastaajat nostivat sen itse esille kertoessaan Perheentalon toiminnan avoimuudesta ja tasavertaisuudesta. Kukaan haastateltavista ei maininnut mitään negatiivista seikkaa koskien toiminnan avoimuutta tai tasavertaisuutta. Perheentalo oli vastaajien mielestä kirjaimellisesti matalan kynnyksen paikka.

”Minulle ei ole koskaan tullut tunnetta, etteikö tänne voisi tulla.”

”Tänne on helppo tulla erityislapsen kanssa.”

Neljän vastaajan mielestä Perheentalo on esteetön ja yksi vastaajista ei ollut kiinnittänyt asiaan lainkaan huomiota. Perheentaloa esteettömänä pitäneet vastaajat kokivat, että Perheentalolle voi tulla pyörätuolilla, sillä siellä ei ole kynnyksiä ja siellä pystyy vaivattomasti kulkemaan. Perheentalon toiminta sijaitsee yhdessä kerroksessa, joka mahdollistaa helpomman liikkumisen apuvälineiden avulla. Vastauksissa tuli myös esille pohdintaa, olisiko pyörätuolilla ahdasta liikkua Perheentalolla. Pohdintaa turvallisesta liikkumisesta aiheutti myös lelut, joita Perheentalon lattialla on vastaajan mukaan paljon. Yksi vastaajista halusi nostaa esille myös Perheentalon vaihtoehtoiset kommunikaatiomenetelmät.

Kaikkien vastaajien mielestä Perheentalolla käyvillä lapsilla on oikeus kommunikoida muiden kanssa. Yksi vastaajista nosti vastauksessaan esille, että vaikei lapsi puhu, Perheentalolla kommunikoidaan hänen kanssa. Toinen vastaajista oli taas kokenut, että puhumattomuus aiheuttaa haasteita, mutta mahdollisuus kommunikointiin kuitenkin tarjotaan.

Jokaisen vastaajan mielestä lapset voivat osallistua kaikkiin Perheentalon toimintoihin. Kaksi vastaajaa viidestä kertoi, etteivät he tiedä mitä kaikkea toimintaa Perheentalolla on. He pohtivat mihin Perheentalon toimintaan he voisivat osallistua avoimen toiminnan lisäksi.

Osa vastaajista koki, että lasten mielipiteitä kuunnellaan Perheentalolla todella hyvin. Yksi vastaajista kokee, ettei osaa vastata kysymykseen, sillä hänelle ei ole tullut tilanteita eteen, jossa lapselta olisi kyselty mitään. Toisessa vastauksessa haastateltava koki, että lapsen mielipiteitä kuunnellaan vain siinä tilanteessa, kun lapsi puhuu. Yksi vastaaja toi myös esille, että hän kokee lapsen mielipiteiden kuulemisen ristiriitaisena. Hän kokee, että lapsen mielipiteitä kuunnellaan yleisesti ottaen hyvin, mutta tietyissä pukemistilanteissa Perheentalon työntekijä ei ole kuunnellut lasta eikä hänen mielipidettään.

Kaikkien vastaajien mielestä Perheentalolla kohdellaan lapsia hyvin. Yksi vastaajista halusi nostaa esille myös erityislapsen hyvän ja tasavertaisen kohtelun. Vastaajien mielestä Perheentalon vierailijat otetaan hyvin vastaan ja toiminnassa kaikki huomioidaan hyvin.

Kenenkään vastaajan mielestä Perheentalolla ei esiinny syrjintää. Kiusaamisen suhteen neljä viidestä vastaajasta oli sitä mieltä, ettei kiusaamista esiinny. Yksi vastaaja koki, että osa vanhemmista ei puutu lasten leikkiin, ja lasten välistä kiusaamista, joka yleensä on leikin rikkominen, esiintyy Perheentalolla.

Tähän kysymykseen kerrottiin hyvin erilaisia vastauksia. Lapsen oikeuksia pidettiin jokaisen vastaajan osalta hyvin tärkeänä asiana. Kaksi vastaajista oli sitä mieltä, ettei lapsen oikeuksia tarvitse nostaa enempää esille, sillä ne näkyvät hyvin Perheentalon toiminnassa jo nyt. Haastateltavat kommentoivat kysymykseen muun muassa näin:

”Lapsen oikeuksia enemmän kansalaisten tietoisuuteen! Ehdottomasti.”

”Lapsen oikeudet voisi olla yksi Perheentalon teema.”

”Lapsen oikeudet ovat tärkeä asia. Niitä voi tuoda liikaa toiminnassa esille.”

Yhteenvedon voidaan todeta, että kävijät ovat tyytyväisiä Perheentalon toimintaan. Jokainen vastaaja kertoi, että lapsen oikeudet toteutuvat hyvin ja Perheentalon toiminta on kaikille avointa ja tasavertaista. Syrjintää ei esiinny Perheentalon toiminnassa laisinkaa. Perheentalo koetaan esteettömäksi paikaksi ja lapset voivat osallistua kaikkiin toimintoihin tasavertaisesti. Erityislasten tasavertaisuus nostettiin myös useita kertoja haastatteluissa esille ja heidän tasavertaiset osallistumismahdollisuudet.

6.6 Kehittämisehdotukset

Kuopion Perheentalon toiminnassa työntekijät ovat merkittävässä roolissa lapsen oikeuksien toteuttajina. Jokainen työntekijä työskentelee omalla persoonallaan, ammatillisuutta unohtamatta. Perheentalolla opiskelijoiden rooli on myös merkittävä, sillä Perheentalo toimii harjoittelupaikkana eri alan opiskelijoille, erityisesti sosiaali- ja terveystieteiden alalla.

Kehittämisehdotuksena Perheentalolle esittäisin tutkimuksessa nousseiden asioiden myötä lapsen oikeuksien kertauksen. Työntekijöiden olisi hyvä kerrata mitä lapsen oikeudet ovat, miten ne näkyvät Perheentalon toiminnassa ja miten niiden toteuttamista voitaisiin vielä kehittää. Jokaisen työntekijän olisi tärkeää pysähtyä pohtimaan myös omaa henkilökohtaista suhtautumista lapsen oikeuksien toteuttamiselle.

Perheentalon työntekijöiden olisi tärkeää pohtia myös yhteisiä linjauksia työskentelylle. Lelujen lattialla olo nousi havainnoinnissa esille, sekä Perheentalon kävijöiden haastattelussa. Työntekijöiden yhteisissä palaverissa voisi pohtia, kuuluuko lelujen keräys jokaiseen työvuoroon ja missä tilanteissa esimerkiksi liukastumisvaarat kasvavat.

Opiskelijoiden toiminta Perheentalolla on näkyvää ja heidän työpanos ja apu Perheentalon toiminnassa on merkittävä. Kehittämisehdotuksena esittäisin opiskelijoille lapsen oikeuksien läpikäymisen. Kuopion Perheentalo voisi esimerkiksi tehdä tiivistelmän lapsen oikeuksista ja käyttää sitä opiskelijoiden perehdyttämisessä hyväksi.

Tulevaisuutta ajatellen Perheentalolla voisi järjestää enemmän toimintaa ja tapahtumia lapsen oikeuksien ympärille. Kerran vuodessa oleva lapsen oikeuksien päivä muistuttaa lapsen oikeuksista, mutta voisiko asiaa tuoda muunakin ajankohtana esille?

Tutkimuksessa nousi esille, että moni tietää mitä lapsen oikeudet ovat pintapuolisesti. Tuli kuitenkin esille, ettei kovinkaan moni tiedä tarkemmin, mitä ne ovat. Ehdotan, että Perheentalolla voisi järjestää tietoiskuja ja luentoja aiheesta. Osallistujia ja aiheesta kiinnostuneita löytyisi varmasti.

Lapsen oikeuksien toteutumista voisi Kuopion Perheentalolla tutkia myöhemmin lisää. Kuinka lapset itse tietävät omat oikeudet? Voisiko lasten oikeuksia esitellä lapsille esimerkiksi leikin, musiikin tai draaman kautta?

7 POHDINTA

Olen saanut tutkimukseni päätökseen ja onnistunut tuottamaan tietoa, siitä miten lapsen oikeudet Kuopion Perheentalon toiminnassa. Perheentalon toiminta tukee ja lisää osallisuuden mahdollisuuksia lapsille ja heidän perheilleen. (Kuopion Perheentalo, 2018). Tämän vuoksi on erittäin tärkeää, että jokainen lapsi kohdataan Perheentalolla tasavertaisesti ja lapsen oikeudet toteutuisivat Perheentalon toiminnassa.

Opinnäytetyön prosessin aikana kehityin itse pitkäkestoisessa työskentelyssä. Pitkäkestoinen työskentely ei ole oma vahvuuteni, mutta oman oppimisen ja oman ammatti-identiteetin kehittymisen kannalta koin tämän prosessin tärkeäksi. Erityisen mielenkiintoisena koin havainnointien tekemiset, sillä tuntui, että jokainen kerta oli ainutlaatuinen. Opinnäytetyöprosessin loppuosaa varjosti aikapula ja kiire, joka valitettavasti näkyy opinnäytetyön kirjallisen osion toteutuksessa. Tärkeimpänä oppimiskokemuksena pidän koko opinnäytetyöprosessia, sillä kokonaisuuden hallinta yksintyöskentelyssä on ollut ajoittain haastavaa.

Olen pohtinut koko opinnäytetyöprosessia myös oman kehittymiseni kannalta. Prosessi on ollut pitkä ja muutoksia on tullut matkalla. Jos lähtisin toteuttamaan opinnäytetyötä uudestaan, keskittyisin aineiston keruussa vain yhteen aineistonkeruumenetelmään. Olen kokenut prosessin olevan hieman hajanainen, sillä keruumenetelmiä on ollut useita, mutta vastaajien määrä per keruumenetelmä ei ole ollut suuri. Kaikki käyttämäni aineistonkeruumenetelmät ovat olleet hyviä ja toimivia, joten niitä en lähtisi muuttamaan. Aineistoa kertyi kuitenkin paljon, jopa runsaasti.

Olen pohtinut sosionomin asemaa koko opinnäytetyöprosessin ajan. Tulevana sosiaalialan ammattilaisena olen itse myös tärkeässä roolissa lapsen oikeuksien toteuttajana sekä tiedon eteenpäinviejänä. Kuten haastatteluissa tuli esille, Perheentalolla työskentelee vähintään ammattikorkeakoulutettua henkilöstöä. Sosionomi (amk) voi tulevaisuudessakin olla toteuttamassa ohjaajan tehtäviä Perheentalolla tai vastaavanlaisessa toimintaympäristössä.

Lapsen oikeuksista tulisi enemmän puhua myös julkisuudessa. Lapsen oikeuksien päivää vietetään marraskuussa, mutta muuten mediassa ollaan aika vaitonaisia aiheesta. Kokisin itse tärkeänä, että kansalaisille järjestettäisiin tietoiskuja ja infoa aiheesta, joka koskettaa jokaista lasta. Tiedon kohdistaminen myös lapsille, heidän oman ikätason mukaisen ymmärryksen mukaan olisi myös tärkeää.

Lapsen oikeuksien toteutuminen on tärkeä asia ja olen yhä vakuuttuneempi siitä, että opinnäytetyö on ollut ajankohtainen ja todella tärkeä. Tieto lapsen oikeuksista on välittynyt myös eteenpäin ja jokainen lisätietoa asian ympärillä on arvokasta! Maailmassa jossa elämme, ei syjimättömyys ja esteettömyys toteudu itsestään. Jokaisella meillä on mahdollisuus vaikuttaa asiaan ja edistää syrjimättömyyttä sekä esteettömyyttä omalla toiminnallamme. (Suomen YK-liitto, 2017.) Tämän opinnäytetyöprosessin myötä olen oppinut lapsen oikeuksista paljon lisää. Aiheesta voisi tehdä tutkimusta myös lapsen näkökulmasta. Toteutuuko lapsen oikeudet lapsien mielestä?

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

- ATTWOOD TONY, 2005. Aspergerin oireyhtymä. Opas vanhemmille ja asiantuntijoille. Kopijyvä Jyväskylä.
- ESKOLA Jari & SUORANTA Juha, 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Gummerus, Jyväskylä.
- ESTEETTÖMYYDEN TIETOKESKUS ESTEETÖN, Esteetön. [Viitattu 2017-08-01] Saatavissa: <http://www.esteeton.fi/portal/fi/esteettomyys/>
- FLOWERS, Nancy 2012. Compasito – Lasten ihmisoikeuskasvatuksen käsikirja. Oy Print AB, Helsinki.
- HEIMONEN Sannamaria & PITKÄNEN ELINA, 2016. Esteetön Perheentalo. Tutkimus Kuopion Perheentalon fyysisen ja sosiaalisen esteettömyyden edellytyksistä ja vaatimuksista. Opinnäytetyö. Savonia Ammattikorkeakoulu. [Viitattu 2019-09-01.] Saatavissa: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/120472/Heimonen_Sannamaria%20ja%20Pitkanen_Elina.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- HELENIUS Aili & KORHONEN Riitta, 2008. Pedagogiikan palikat, Johdatus varhaiskasvatukseen ja kehitykseen. Wsoy Oppimateriaalit Oy, Helsinki.
- HETEMÄKI Inka, RONTU Kaisa, MÄKI Johannes, MAHKONEN Sami, 2011. UNICEF, lapsen oikeuksien sopimuksen käsikirja. Edita Priima Oy, Helsinki.
- HIRSJÄRVI Sirkka & HURME Helena, 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino Helsinki 2000.
- KUOPION PERHEENTALO. [Viitattu 2017-11-14.] Saatavissa: <https://www.kuopionperheentalo.fi/>
- LAPSEN OIKEUDET: Lapsen oikeuksien sopimus. [Viitattu 2017-12-01.] Saatavissa: <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus/>
- LAPSEN OIKEUDET: 2013, Vammaisten lasten oikeudet. [Viitattu 2017-11-25.] Saatavissa: <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-paiva-ja-viikko/2013-vammaisten-lasten-oikeudet/>
- LAPSEN OIKEUDET: Lapsen etu. [Viitattu 2017-11-26.] Saatavissa: <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus/sopimuksen-yleisperiaatteet/lapsen-etu/>
- MALM Marita, MATERO Marja, REPO Marja & TALVELA Eeva-Liisa, 2004. Esteistä mahdollisuuksiin, Vammaistyön perusteet. WS Bookwell Oy, Porvoo.
- NIEMINEN Liisa, 1990. Lasten perusoikeudet. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1990.
- SAVON VAMMAISASUNTOSÄÄTIÖ, Savas. [Viitattu 2017-12-13.] Saatavissa: <http://www.savas.fi>
- SUOMEN YK-liitto, Vammaisten oikeudet. [Viitattu 2017-11-24.] Saatavissa: <http://www.ykliitto.fi/yk70v/yk/ihmisoikeudet/vammaisten-oikeudet>
- TALENTIA – Lainsäädäntö. [Viitattu 2017-08-01.] Saatavissa: <http://www.talentia.fi/tyoelama/lainsaadanto>
- TUOMI Jouni & SARAJÄRVI Anneli, 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- TÖRRÖNEN Maritta, 2012. Onni on joka päivä. Lapsiperheen ari ja hyvinvointi. Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä
- UNICEF, Mikä on lapsen oikeuksien sopimus? [Viitattu 2017-08-02.] Saatavissa: <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus/>
- UNICEF, Sosiaalinen esteettömyys. [Viitattu 2018-03-27.] Saatavissa: <https://www.unicef.fi/unicef/tyomme-suomessa/mukana-2/esteettomyys--sosiaalinen-esteettomyys/>
- UNICEF, Tavoitteena yhdenvertaisuus. [Viitattu 2019-09-01.] Saatavissa: <https://www.unicef.fi/unicef/tyomme-suomessa/tavoitteena-yhdenvertaisuus/>

VALLI Raine & AALTONA Juhani, 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalla tutkijalla. Bookwell Oy, Juva.

VATES, Fyysinen esteettömyys. [Viitattu 2018-03-27.] Saatavissa:

<https://www.vates.fi/tietopakettit/tyoelaman-esteettomyys/fyysinen-esteettomyys.html>

LIITE 1:

TIEDOTE OPISKELIJAN TEKEMÄSTÄ TUTKIMUKSESTA KUOPION PERHEENTALOLLA

Hei! Olen Linta Laitinen ja opiskelen sosionomiksi Savonia amk:ssa. Teen opinnäytetyötä aiheesta "Lapsen oikeuksien toteutuminen Kuopion Perheentalon toiminnassa".

Opinnäytetyössäni tutkin lapsen oikeuksien toteutumista havainnoimalla Perheentalon toimintaa. Minä en havainnoi Perheentalon kävijöiden persoonaan, henkilöllisyyteen tai toimintoihin liittyviä asioita tai keitä milloinkin on paikalla. Havainnoin Perheentalon toimintaa.

Olen havainnoimassa Perheentalolla:

Avoimen leikkitoiminnan havainnointi:

torstai 12.10.2017 & perjantai 27.10.2017

Ohjatun toiminnan havainnointi:

torstai 12.10.2017 (Pikku Papun musailta)

perjantai 27.10.2017 (Tukiviitottu satutuokio)

Tapahtumien havainnointi:

sunnuntai 24.9.2017 (Down perheiden tapaaminen)

lauantai 18.11.2017 (Lasten oikeuksien perhetapahtuma)

Havainnointien lisäksi toteutan haastattelun ja kyselyn syksyn 2017 aikana, joihin osallistuminen on vapaaehtoista.

Ilmoitan toiminnastani tarkemmin Perheentalolla sekä Perheentalon facebook-sivuilla.

Annan mielelläni lisätietoja opinnäytetyöstäni ☺

Ystävällisin terveisin:

Linta Laitinen

Linta.Laitinen@edu.savonia.fi

LIITE 2:

HAVAINNOINTI-LOMAKE

Päivämäärä: _____

Paikka: _____

Toiminnan lyhyt kuvaus: _____

Havainnoinnin kesto: _____

Henkilöstön määrä: _____ Asiakkaiden määrä: _____

Havainnointi:	kyllä	ei	osittain	Huomiot
Lapset voivat liikkua esteettömästi.				
Lapset voivat osallistua kaikkiin toimintoihin.				
Lapset voivat kommunikoida muiden kanssa.				
Lapsilla on oikeus ilmaista mielipiteensä.				
Lasten mielipiteitä kuunnellaan.				
Lapsia kohdellaan hyvin.				
Lapsia kiusataan / kohdellaan huonosti.				
Henkilöstö kohtelee kaikkia lapsia tasavertaisesti.				
Lapsia ei syrjitä.				

LIITE 3:**Haastattelukysymykset Perheentalon työntekijöille sekä Lastuprojektin projektikoordinaattorille**

1. Kuinka hyvin Perheentalon ohjaajat tuntevat lapsen oikeudet?
2. Miten Perheentalon toiminnassa huomioidaan lapsen oikeuksien toteutuminen?
3. Miten taataan, että Perheentalon toiminta on kaikille avointa ja tasavertaista?
4. Miten ohjaajat luovat matalan kynnyksen Perheentalon toimintaan osallistumiselle sekä osallisuudelle?
5. Miten esteettömyys huomioidaan Perheentalon toiminnassa?
6. Kuinka Perheentalon ohjaajat vaikuttavat syrjimättömän ilmapiirin muodostumiseen?
7. Miten ohjaajat huomioivat kiusaamisen ja sen estämisen omassa työssään?
8. Onko Perheentalon toiminnassa tilanteita jolloin kaikki halukkaat eivät pääse mukaan? Miten tämä huomioidaan toiminnassa?
9. Kuinka Perheentalon ohjaajat huomioivat lasten mielipiteen kuulemisen omassa työssään?
10. Mitä eri kommunikaatiomenetelmiä Perheentalon ohjaajat käyttävät työssään?
11. Kuinka Perheentalon ohjaajien ammattitaitoa pidetään yllä?

LIITE 4:

Haastattelulupa

Olen Linta Laitinen ja opiskelen Savonia amk:ssa sosionomiksi. Teen opinnäytetyötä aiheesta ”Lapsen oikeuksien toteutuminen Kuopion Perheentalon toiminnassa”.

Pyydän tällä lomakkeella lupaa:

- haastatella sinua ja nauhoittaa haastattelut
- hyödyntää haastattelussa syntyvää aineistoa opinnäytetyössäni

Kerättävä aineisto on täysin luottamuksellista. Nimeänne ei mainita loppuraportissa, ja haastattelut tullaan analysoimaan niin, ettei henkilöllisyys ole tunnistettavissa. Koko opinnäytetyön prosessin ajan sitoudun noudattamaan tutkimuseettisiä periaatteita aineistoa kerättyä ja säilyttäessä.

Valmis opinnäytetyö julkaistaan Theseus-tietokannassa, jossa se on vapaasti saatavilla.

Yhteistyöstä lämpimästi kiittäen:

Linta Laitinen, sosionomi-opiskelija, Savonia AMK

Linta.Laitinen@edu.savonia.fi

Minä _____ annan suostumukseni haastatteluun sekä aineiston hyödyntämiseen Linta Laitisen opinnäytetyössä.

Allekirjoitus

Paikka ja aika

LIITE 5:

Lapsen oikeuksien toteutuminen Kuopion Perheentalon toiminnassa
Haastattelukysymykset Perheentalon kävijöille

1. Tiedätkö mitä lapsen oikeudet ovat?
2. Miten lapsen oikeuksien toteutuminen huomioidaan Perheentalon toiminnassa?
3. Onko Perheentalon toiminta mielestäsi kaikille avointa ja tasavertaista?
4. Onko Perheentalo mielestäsi esteetön?
5. Voiko lapset osallistua kaikkiin Perheentalon toimintoihin?
6. Onko lapsilla oikeus kommunikoida muiden kanssa?
7. Kuunnellaanko lasten mielipiteitä?
8. Kohdellaanko lapsia mielestäsi tasavertaisesti?
9. Esiintyykö Perheentalolla syrjintää tai kiusaamista?
10. Pitäisikö lasten oikeuksia nostaa enemmän esille Perheentalon toiminnassa?